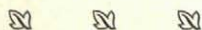

- M. HOLZAPFEL (1935). Experimentelle Untersuchungen über das Zusammenfinden der Geschlechter bei *Agel. lab.* Z. vergl. Phys. 22. 656-690.
- R. MÜLLER (1928). Diskussion zu M. Bartels und F. Baltzer. Rev. Suisse Zool. 35. 256-258.
- H. PETERS (1931). Die Fanghandlung der Kreuzspinne (*Aranea diadema*). Z. vergl. Phys. 15. 693-748.
- M. SCHLOTT (1932). Biologische Studien an *Agelena labyrinthica*. Z. Morph. u. Oek. d. Tiere 24. 1-77.

P. CHRYSANTHUS O.F.M.Cap.

DE SCHOUWENSE WILDERNIS IN 1947

Misschien herinneren de lezers van D.L.N. zich nog het unieke plantenterreintje in de buurt van Brouwershaven, waarover Nico Beye in dit tijdschrift (November '36 en Juni '41) schreef.

In de zomer van 1941 was het nog in volle glorie. Naast een kleine vijftig bloeiende bijenorchissen vonden we toen nog honderden moeraswespenorchissen en muggenorchissen. 't Volgend jaar 1942 vond men het echter nodig de groeiplaats van de bijenorchis in bouwland om te zetten. Dat was in de dagen van de productieslag. Een succes werd het echter niet. De resultaten waren zo droevig, dat de boer het niet de moeite waard vond de aardappels, die hij er pootte, te rooien. Het volgende jaar liet hij het zaakje aan zijn lot over. Maar hoe we ook zochten tussen het welig groeiende onkruid, de prachtige bijenorchis was en bleef weg. Gelukkig was het aangrenzende perceeltje met zijn wilgenstruiken met rust gelaten en daar stonden muggenorchis en moeraswespenorchis als van ouds. Zelfs ontdekten we er nog wat nieuws. Onder de struiken bloeiden enkele exemplaren van 't rondbladig wintergroen en een mosveldje stond vol addertong. Het kruipwilgenveld aan de kreek, waar de keverorchis soms meer dan een halve meter hoog opschoot, had er echter ook aan moeten geloven. 't Was kaal gebrand en daarna omgeploegd. Blijkbaar had het een graanveld moeten worden, want toen we er zowat een kwartiertje rondgelopen hadden kwamen we een gersthalm tegen.

Toen werd in 1944 Schouwen onder water gezet. In de Wildernis steeg het water tot ruim een meter hoog. In de bovenste takken van 't wilgebosje leefden de zeepokken.

Pas in 't laatst van Augustus 1947 kwam ik er weer voor 't eerst. In de oude stadsgracht van Brouwershaven liep een gezelschap zwarte ruiters. Uit de slootjes schoten witgatjes weg. De dijk van de Wildernis was kaal en zwart. Een koewachter had er de taktiek van de verschroeiende aarde toegepast. Alleen honderden geblakerde huisjes van *Theba cantiana* waren achtergebleven. Een enkel schriel ruig anjertje herinnerde aan betere tijden.

En daar lag de Wildernis. Dood en kaal staken de struiken boven alles uit. Niet voor niets noemde een journalist ergens Schouwen het land der dorre bomen. Maar aan de voet van de dijk bloeide weer de bosandoorn op z'n oude plaatsje. Vroeger vonden we die daar ook altijd. Het is een van de weinige groeiplaatsen die wij op Schouwen kenden; nu is 't misschien wel de enige.

Het riet in de grote put had plaats gemaakt voor zeebies, waartussen hier en daar een pol ruwe bies en wat waterpunge stonden. De kattenstaarten hadden 't ook overleefd. Met forse bloemtrossen stonden ze langs de hoge kanten. Er tussen zelfs al een enkele moeraspiracea.

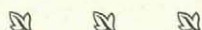
Op 't vroegere orchideeveld groeide zo op 't eerste gezicht maar één plant, de gele honingklaver. Alles stond er vol mee. Zo'n overvloed zag ik er nog nergens van. Hier en daar kwamen echter ook andere planten te voorschijn. Zo vond ik vogelwikke; waterpunge; grote weegbree; heelblaadjes en zachte ooievaarsbek. Bij de vogelwikke waren vele ex. met witte bloemen.

De lagere stukken waren nog slechts begroeid met zoutplanten, vooral zeekraal. En in veel minder aantal schorrekruid, zeeveegbree, gerande schijnsparrie en strandzoutgras.

De grote kreek was nu met de droogte een zwarte moddervlakte, waarin een eenzame groen-pootruiter rondploeterde.

December 1947.

J. VIERGEVER.

NIEUWE PLANTENSOORTEN EN VARIËTEITEN GEVONDEN IN NEDERLAND IN 1943—47

In deze en de volgende lijst zijn de wol-adventieven uit de vorige niet herhaald. Als verkortingen worden gebruikt: (B.) voor A. C. Boer te Zwolle, (J.J.) voor †Joh. Jansen te Malden, (Jo.) voor Prof. Dr S. E. de Jongh te Leiden, (J.W.) voor Dr P. Jansen te Amsterdam en Dr W. H. Wachter te Rotterdam, (K.) voor J. Kern te Nijmegen, (Kl.) voor Dr Ir A. W. Kloos Jr te Dordrecht, (P.) voor H. H. Prell te Amsterdam, (B.R.) voor B. Reichgelt te Nijmegen, (Th.R.) voor Th. Reichgelt, (Si.) voor †Prof. Dr L. H. Siertsema, (So.) voor Ir J. L. van Soest te 's Gravenhage, (Un.) voor excursie van de Kon. Ned. Bot. Ver.

Pteridophyta. Bij de bewerking dezer groep door Dr S. J. van Ooststroom voor de Flora Neerlandica zijn door omdoping een groot aantal nieuwe combinaties noodzakelijk geworden. Van Ooststroom geeft daarvan een opsomming in Ned. Kr. Arch. 54 (1947) p. 105. Nieuw voor de literatuur zijn daarin:

- Dryopteris Robertiana* (Hoffm.) C. Chr. monstr. *geminata* (Henr.) v. Ooststr. Houthem 1917
Henrard en Tap.
- Dryopteris austriaca* (Jacq.) Woynar s.sp. *dilatata* (Hoffm.) Sch. et Thell. monstr. *Jansenii* v. Ooststr. en monstr. *Reichgeltii* v. Ooststr.
- ×*Dryopteris Deweveri* (Joh.J.) J. en W. monstr. *bifida* (Joh.J.) v. Ooststr. Hatert 1929 (J.J.).
id. id. monstr. *erosa* (Joh.J.) v. Ooststr. Hatert 1929 (J.J.).
- Equisetum arvense* L. monstr. *biceps* v. Ooststr. Wageningen 1909 (Vuyck).
- Lycopodium complanatum* L. var. *Zeilleri* Rouy. Hiertoe behoort verreweg het meeste materiaal, dat vroeger voor var. *anceps* Wallr. gehouden werd.
- Lycopodium complanatum* L. var. *Zeilleri* Rouy monstr. *furcatum* Kloos, Zutphen (v. Hall).
- Elodea densa* Cazo Dordrecht 1944 (Exc. N.J.N.).
- ×*Alisma lanceolata* × *Plantago-aquatica* Ootmarsum 1946 (Un.), Dordrecht 1946 (K. en Kl.).
- Lysichitum americanum* Huttin et St. John, Hattem 1944 (B.).
- Carex aquatilis* Wahlenb. Winschoten 1922, Onstwedde 1898 (Schipper).
- Carex torta* Boott. Vorden 1887 (Groll).
- ×*Carex Timmiana* P. Junge, 'n aantal oude vindplaatsen in de duinen.
- Trichophorum caespitosum* Hartm. s.sp. *germanicum* Palla, Algemeen.
id. id. s.sp. *austriacum* Palla, de Punt 1905 (Henrard); Nieuw-,
Dordrecht en Dalen, beide 1859 (v. d. Sande Lacoste en Suringar); Hengelo, Oldenzaal
Ootmarsum 1896 (Lako); Doetichem 1885 (Groll), de Bild 1835 (Dornseifen).
- Holcus lanatus* L. var. *biaristatus* J. en W., Weesp 1943 (P.).
- Eragrostis poaeoides* P.B. f. *pallida* J. en W., Nijmegen, Amsterdam (J.W.).
- Juncus capitatus* L. met vertakte bloeiwijze, de Lutte 1945 (Dr V. Westhoff).
- Juncus bufonius* L. f. *arboreus* J. en W. Algemeen.
id. id. f. *basianthus* J. en W. Algemeen.
- Juncus anceps* de Lah. s.sp. *atricapillus* Buck. f. *trianthelus* J. en W. Noordzee-eilanden
(J.W.).
- Juncus anceps* de Lah. s.sp. *atricapillus* Buck. f. *glomeratus* J. en W., Schiermonnikoog (H.
Albarda).